

Examenul național de bacalaureat 2025
Proba E. d)

Logică, argumentare și comunicare

Simulare

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de trei ore.**

I. TÉTEL

(30 punct)

A. Írja a vizsgalapra az alábbi kijelentésekkel kapcsolatos helyes válaszok betűjelét! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

- A bizonyítás az a logikai művelet, amelynek során:
 - egy hamis kijelentés igaz kijelentésekből származik
 - egy igaz kijelentés valószínű kijelentésekből származik
 - egy adott kijelentést igaz kijelentésekkel támasztunk alá
 - egy hamis kijelentés hamis kijelentésekből származik
- A „*Néhány halandó lény ember, ha az ember halandó lény.*” következtetés:
 - nem teljes indukció
 - közvetett dedukció
 - esetlegességen alapuló megfordítás
 - érvényes átalakítás
- A fogalmak közötti viszonyokra vonatkozóan a következő állítás hamis:
 - a *gerinces* és a *gerinctelen* fogalmak ellentmondó viszonyban állnak.
 - a *macska* és az *elkényeztetett állat* fogalmak metsző viszonyban állnak.
 - a *golyóstoll* és a *töltőtoll* fogalmak ellentétes viszonyban állnak.
 - a *krizantém* és a *piros virág* fogalmak alá-fölérendeltségi viszonyban állnak.
- A „*Minden pisztáciás sütemény ízletes desszert.*” kijelentés logikai szubjektuma:
 - minden
 - pisztáciás sütemény
 - minden pisztáciás sütemény
 - minden sütemény
- A következtetések típusainak következtetési eljárás irányát figyelembe véve történő osztályozása *deduktív* és *induktív* következtetésekre:
 - helyes
 - nem teljes
 - nem homogén
 - bő
- Tartalmi kör szempontjából a *szabadság* fogalom:
 - konkrét, abszolút
 - elvont, abszolút
 - konkrét, egyszerű
 - pozitív, relatív
- A „*Néhány dallam pihentető, tehát néhány dallam nem nem-pihentető.*” érvelés:
 - megfordítás
 - szillogizmus
 - közvetett dedukció
 - átalakítás
- Az „*Egyetlen emlős sem gerinctelen.*” kategorikus kijelentés:
 - egyetemes állító
 - részleges tagadó
 - egyetemes tagadó
 - részleges állító
- A *tükör* fogalom terjedelme:
 - tükrök összessége
 - sima, fényes felület, amely képes visszaverni a fényt
 - dekorációs tárgyak összessége
 - az a dolog, ami ábrázol, képvisel, szimbolizál valamit
- A „*Minden diplomata politikus.*” kategorikus kijelentés formulája:
 - SiP
 - SaP
 - SeP
 - SoP

20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E fogalmak oly módon, hogy az A fogalom a B fogalomnak a nemfogalma. C fogalom metsző viszonyban áll a B fogalommal, mely ugyanakkor az A fogalomnak az alárendeltje. D fogalom az E fogalomnak a fölérendeltje, mely ugyanakkor az A fogalomnak a fajfogalma, metsző viszonyban áll a B fogalommal és ellentétes viszonyban a C fogalommal. Az E fogalom metsző viszonyban áll a B fogalommal.

1. Ábrázolja az Euler diagram-módszer segítségével egyetlen közös diagramon az öt fogalom közötti logikai viszonyt! **2 pont**

2. Állapítsa meg az A, B, C, D és E fogalmak közötti logikai viszony alapján, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak. A vizsgalapra csak az adott kijelentésnek megfelelő betűt írja, azaz az igaz kijelentéseket **I** betűvel, míg a hamis kijelentészeket **H** betűvel jelölje:

a) Némely E (van) D.	c) Egyetlen B sem C.	e) Egyetlen C sem D.	g) Minden E (van) B.
b) Minden C (van) A.	d) Némely D nem A.	f) Némely E nem A.	h) Némely C (van) A.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Egyetlen étrend-kiegészítő sem vényköteles.*
- Némely érvelés helytelen.*
- Minden kortárs íróra hatással van a mesterséges intelligencia fejlődése.*
- Néhány vízi élőlény nem hal.*

A. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés alárendeltjét, a 2-es kijelentés alárendelt ellentétét, a 3-as kijelentés ellentétét és a 4-es kijelentés ellentmondóját.

8 pont

B. Alkalmazza a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszármaztatva a 2-es és a 3-as kijelentés helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt.

8 pont

C. Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt a 4-es kijelentés alárendelt ellentétének a megfordított fölérendeltjét, valamint a 2-es kijelentés megfordítottjának az átalakítottját.

6 pont

D. Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Ha egyetlen olimpiai bajnok sem dohányzó, akkor minden olimpiai bajnok nem dohányzó.*

Y: *Érvelhetünk azzal, hogy egyes természeti katasztrófák nem kiszámítható események, ha arra a tényre támaszkodunk, hogy egyes kiszámítható események nem természeti katasztrófák.*

A fenti helyzetből kiindulva:

a. írja le formális nyelven a két diák vélekedését;	4 pont
b. állapítsa meg a formalizált érvelések logikai helyességét/helytelenségét;	2 pont
c. magyarázza meg Y tanuló érvelésének logikai helyességét/helytelenségét.	2 pont

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eae-1, aii-3.

a) Írja fel mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát.

4 pont

b) Alkosson természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel az a) alpontban írt következtetési séma valamelyikének.

2 pont

c) Ellenőrizze mindkét szillogisztikus módozat érvényességét a Venn-diagram módszer segítségével, ugyanakkor szögezze le a grafikus ábrázolás eredményéből, hogy milyen állaspontra jutott (például: érvényes szillogisztikus módozat/ érvénytelen szillogisztikus módozat)

8 pont

B. Alkosson formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amellyel alátámasztja a következő kijelentést: „Néhány perzsa macska nem szelíd társ.”

6 pont

C. Adott a következő szillogizmus: *Néhány mások által értékelt tulajdonság erény, mert minden kíváncsi tulajdonság mások által értékelt tulajdonság, és az erény kíváncsi tulajdonság.*

A fenti szillogizmusból kiindulva, állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak. A vizsgalapra csak az adott kijelentésnek megfelelő betűt írja, azaz az igaz kijelentéseket jelölje I-vel, míg a hamisakat H-val:

- A felső fogalom elosztott a felső premisszában.
- A konklúzió egyetemes állító kijelentés.
- Az alsó fogalom elosztott a konklúzióban.
- A felső fogalmat a „*kíváncsi tulajdonság*” fogalom képezi.

4 pont

D. Adott a következő meghatározás: *A parfüm az elegancia titka.*

a) Említsen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**

b) Nevezze meg a meghatározás egy másik szabályát, amely különbözik az a) pontban említettől!

2 pont

c) Alkosson egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „parfüm”, és amely megsérti a b) pontban említett szabályt!

2 pont